

Autisme en de complexiteit van de taallessen...

Mensen met autisme hebben problemen met de pragmatische aspecten van communicatie: ze vatten alles letterlijk op. Nijmeegse onderzoekers hebben aangetoond dat de hersenen van autisten ook al bij eenvoudigere taalverwerkingstaken meer moeite moeten doen dan de hersenen van gezonde mensen. (Erica Renckens)

Een observatie in een groep 5 bij een cluster 2 leerling van mij in het reguliere onderwijs, maakte dat ik erg kritisch ging kijken naar de inhoud van de taallessen die aangeboden worden aan onze zorgleerlingen zoals de kinderen met autisme.

Uitgaande van de belemmeringen die zij in hun ontwikkeling ondervinden en tevens uitgaande van hun sterke kanten kwam ik tot de conclusie dat een aantal taallessen die in de methodieken worden aangeboden helemaal niet aansluiten bij het taalbegrip en de taalverwerking van deze kinderen. De leerling die ik begeleid heeft autisme en TOS.

Deze les ging over 'spreekwoorden'.

Toen ik dat hoorde 'voelde ik de bui al hangen.....' Grappig, want terwijl ik dit opschrijf besef ik mij met hoeveel gemak ik spreekwoorden toepas en hoe moeilijk dat moet zijn voor deze groep kinderen.

De kinderen kregen een plaat met een zeer complexe tekening uitgereikt. Aan de bovenkant van deze blog zien jullie deze plaat. Een plaat over de boerderij en in deze plaat zijn heel veel spreekwoorden verwerkt.

Mijn leerling zat enigszins onderuit gezakt toen er een vrij talige uitleg kwam over 'spreekwoorden' Alleen al het woord 'spreekwoorden' zal bij veel van deze kinderen tot vraagtekens leiden. "Woorden die spreken?" "Spreekende woorden?"

Zijn wij het ons bij deze stap van de instructie al bewust dat dit een omschrijving is die door veel van deze kinderen letterlijk wordt genomen.

Figuurlijk taalgebruik wordt namelijk letterlijk geïnterpreteerd.

De juf had op het smartbord het plaatje van de wolken en de zon die er achter scheen gekleurd. Gelukkig dacht ik nog... Het zien van deze drukke tekening maakte mij al onrustig en ik schoot van de ene afbeelding naar de andere op deze tekening. Als ik mij dan bedenk dat de jongen die ik observeerde enorm gedetailleerd waarneemt (zeker ook een sterke kant) kan ik me voorstellen dat dit een tekening is die erg veel prikkels geeft.

Dan vertelt de juf dat zij op de plaat de afbeelding "achter de wolken schijnt de zon" heeft ingekleurd. Dat klopt..... dat was op het plaatje te zien. Dan wordt er verteld dat dit een "spreekwoord" is en dat de tekening een andere betekenis heeft wanneer je de omschrijving van de

tekening “achter de wolken schijnt de zon” gebruikt na een bepaalde gebeurtenis.... Op dat moment zie ik letterlijk mijn leerling afhaken en verder onderuit gezakt gaan zitten en rondkijken in de klas. De juf vertelt enthousiast verder over de betekenis en hoe je deze gebruikt in de taal. Als er een nare gebeurtenis is geweest kan je zeggen “achter de wolken schijnt de zon” en dat het dus na een nare gebeurtenis vaak weer beter wordt.

De kinderen krijgen na deze opdracht een spreekwoordenboekje aangereikt en moeten in groepjes van twee samen spreekwoorden op de plaat opzoeken en daar de betekenis van opzoeken in het woordenboek en vervolgens opschrijven.

Gelukkig heeft deze leerling een vriendinnetje naast zich. Zij roept bij het zien van de hooiberg “zoeken naar een naald in de hooiberg”. De juf knikt bevestigend en de leerling kijkt *of hij water ziet branden....* (zo vaak gebruiken wij gezegdes en spreekwoorden) . Op de plaat zie je de hooiberg en twee kinderen op hun knieën vermoedelijk zoekend.... maar hoezo zoekend naar een naald?

Ik kan mij zo voorstellen dat in het hoofd van de leerling de ene vraag wordt overspoeld door de volgende. Het vriendinnetje zoekt het alleen op. Mijn leerling speelt met zijn potlood, gaat afwisselend staan en zitten, geeuwt een paar keer en rekt zich uit. Naar de plaat wordt al helemaal niet meer gekeken en samen zoeken zit er ook niet in. De juf doet een poging om er even bij te zitten, maar het vriendinnetje geeft aan dat ze in het spreekwoordenboek het woord ‘naald’ niet kan vinden. Dan blijkt dat ze moeten zoeken naar ‘hooiberg’, want die zie je op het plaatje. Uiteindelijk vindt ze dan het spreekwoord “zoeken naar een *speld* in een hooiberg. Ze vertelt het enthousiast aan mijn leerling, maar die is druk bezig met om zich heen kijken en doet niet mee.

De les en de taal die gehanteerd wordt begrijpt hij niet. De tekening en de opdracht overprikkelend....

Wat kan je doen in een dergelijke situatie.....

Leg een spreekwoorden les uit met pre-teaching. Gewoon in een klein groepje 1 op 1

- Start met uitleg over spreekwoorden. Leg het woord ‘*spreekwoorden*’ uit. Het gaat Inderdaad om woorden die spreken. Woorden die iets anders vertellen dan het plaatje laat zien. De gebruiker van het spreekwoord bedoelt iets anders dan dat jij letterlijk hoort en interpreteert.
- Waarom gebruikt men spreekwoorden?
- Hoe vaak gebruiken wij deze?
- Welke spreekwoorden kennen of gebruiken ze al? Hebben ze voorbeelden?
- Begin met 2 of hooguit 3 eenvoudige voorbeelden. Twee is eigenlijk al genoeg.
- Knip uit de plaat 2 of 3 spreekwoorden en biedt deze 1 voor 1 aan.
- Bespreek het plaatje, wat zien ze?
- Maak van het plaatje van het spreekwoord eventueel een stripje waardoor het meer gevisualiseerd wordt.
- Laten ze goed verwoorden wat ze zien.
- Plak het plaatje op een groot vel en schrijf er onder wat ze zien.
- Vervolgens de uitleg van het spreekwoord.
- Verzin samen voorbeelden, wanneer gebruik je een dergelijk spreekwoord?
- Laat het in verschillende lessen in gebruik terug komen.
- Bouw samen een mind-map op met spreekwoorden op een groot vel. Plak daar de plaatjes los op.
- Vermijd complexe tekeningen met veel details
- Laat ze de spreekwoorden opzoeken op internet, dit geeft minder prikkels dan een woordenboek.
- Laat ze er zelf een tekening bij maken.
- Schets een situatie en vraag welk spreekwoord van de aangeboden spreekwoorden er bij hoort
- Als geheugensteun kan je ook een spreekwoordenschriftje maken op bovenstaande manier.

Om deze leerlingen weerbaar in de maatschappij te maken is het van belang om ze te leren dat wij taal vaak met een dubbele bodem gebruiken. De taal van kinderen met autisme is duidelijk. Zij zeggen wat ze bedoelen. Er is geen dubbele bodem. Zeker ook m.b.t. tot de sociale contacten is het van belang dat ze deze vorm van taalgebruik leren te herkennen om niet in volledig onbegrip te vervallen.

